

УДК 070.1-051:004.8]:378.011.3

ГЕОПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ ЯК ЖУРНАЛІСТИКОЗНАВЧА НАУКОВА ПРОБЛЕМА: ДО ІСТОРІОГРАФІЇ ПИТАННЯ

Мар'ян Лозинський, Оксана Гоцур

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна
e-mail: m_lozynskyj@lnu.edu.ua, o_hotsur@ukr.net*

Проаналізовано історіографічний аспект дослідження геополітичної стратегії України у контексті журналістикознавства. Здійснено періодизацію історіографії досліджень з огляду хронології та багатоаспектності студій. Закцентовано увагу на тому, що сучасні науковці та публіцисти, спираючись на здобутки попередників, намагаються вивести нове бачення геополітичних констант, розв'язати проблему орієнтації України з позицій новітніх геополітичних змін та всепроникних, невідворотних геостратегічних процесів.

Ключові слова: історіографія, наукові дослідження, журналістикознавство, геополітична стратегія.

Геополітичну стратегію України розглядаємо, по-перше, як визначення геополітичного позиціонування держави, по-друге, як вибір геостратегічного вектора державного розвитку в умовах розв'язання проблеми зовнішньоорієнтаційного характеру «Схід чи Захід?», тобто «Росія чи Європа?», по-третє, як становлення власної зовнішньої політики в умовах сучасних геополітичних процесів.

Історіографію досліджень проблеми геополітичної стратегії України в пресі можна поділити на такі періоди: 1) кінець XIX – початок XX століть; 2) радянський період досліджень проблеми; 3) дослідження геополітичного позиціонування України в діаспорі; 4) сучасний етап (з 1991 року, тобто від дня проголошення незалежності України й до сьогодні).

Окрім хронологічного поділу історіографії досліджень про геополітичну стратегію України в українській пресі треба звернути увагу на багатоаспектність студій. З одного боку, це публіцистичні виступи, статті та інші журналістські матеріали, а з іншого, науково-популярні дослідження про зовнішню політику України, її міжнародне становище. І суто науковий аспект історіографії становлять монографії, підручники, навчальні посібники та наукові статті. Ще один аспект дослідження – журналістикознавчий – це праці з історії української журналістики, які дають системне уявлення та розуміння міжнародного становища України, її геополітичної ролі в контексті загального історичного процесу крізь призму функціонування та розвитку української журналістики як на території держави, так і поза її межами.

Представником концепції проросійської орієнтації України був громадський діяч та публіцист М. Драгоманов, який стверджував, що Україна повинна розвиватися у федерації з Росією. Він вважав, що відірвання українського населення від інших країв Росії (політичний сепаратизм) є не лише неприпустимим явищем, але й для інтересів українського народу зовсім непотрібним. У ««Передньому слові» до «Громади» (1878)» виступив проти політичного усамостійнення України та висловився за введення федеративного устрою.

Свої погляди на національну державотворчу самовизначеність також мав І. Франко. Проблема зовнішньополітичної орієнтації «Схід–Захід?» він не розглядав як протистояння можливості розвитку нації лише в одному з векторів. На цьому наголосив С. Кость у праці «Схід чи Захід (проблема історичної орієнтації)?» [15, с. 263]. Насамперед заслуговує уваги той факт, що І. Франко критично висловлював свої думки щодо «московської плеті» та «польської нагайки», про що читаємо в статті «Ukraine ingredient», надрукованій у журналі «Жите і слово», яка була рецензією на брошуру Ю. Бачинського під однойменною назвою. Він акцентував на впливі російського та польського поневолення в контексті самовизначення та функціонування українського народу у світовому співтоваристві [40].

Аналізуючи публіцистичні праці М. Грушевського, виявляємо, що він еволюціонував від слов'янської концепції (ідеалом для нього була «федералізація соціалістичних республік Європи», рівноправними членами якої б мали стати «Українська Радянська Республіка і Російська Советська»), про що читаємо у працях «Вільна Україна», «Звідки пішло українство і до чого воно йде», «Хто такі українці і чого вони хочуть», «Якої ми хочемо автономії та федерації», до прозахідної. У своїй книзі «На порозі нової України. Гадки і мрії» М. Грушевський розробив прозахідну орієнтацію, стверджуючи: «Україна ХІХ в. була відірвана від Заходу, від Європи і обернена лицем на північ, ткнута носом в глухий кут великоруського культурного життя» [10, с.16].

Проросійську орієнтацію України заперечував також М. Ганкевич. У статті «Федерація чи самостійність» він написав, що «федераційна Росія – це безлічне фарисейство, за яким криється російський імперіалізм, давня російська захланність і заборчність; це ліберальна маска найбільшого ворога демократії на Сході Європи» [7].

Першим, хто в історії української політичної думки наголосив на смертельній загрозі російського імперіалізму для України, був Д. Донцов. Саме така головна ідея закладена у рефераті «Сучасне політичне положення нації і наші завдання», виголошеному на ІІ Всеукраїнському студентському з'їзді в липні 1913 року у Львові [12]. Автор реферату передбачив вихід на історичну арену незалежних держав Центральної та Східної Європи й обґрунтував особливу роль України та української справи в контексті цих геополітичних зрушень, беззаперечно довів загрозу Росії-імперії для європейської демократії та стабільності.

Аналізуючи конфлікт «Європа-Росія», Д. Донцов зробив висновок про те, що Росія царська та Росія більшовицька – це два однакові явища, суть яких – російське месіанство, яке цілеспрямовано воює зі Заходом [13, с. 25–26].

Починаючи з 1914 року, проблему геополітичного позиціонування України з огляду на міжнародний розклад сил і можливих вигідних для української справи сценаріїв активно порушував орган національно-визвольної думки «Вістник Союзу визволення України». Уже в першому номері газети окреслено бачення ролі України

в геополітичних масштабах, висловлено сподівання про розуміння країнами Європи важливості здобуття Україною незалежності [8, 11]. Також у цьому періодичному виданні поміщено лист професора університету в Берліні д-ра Ястрона «Значінне української справи для європейської політики» (1914, Ч. 3–4), у якому акцентовано на важливості географічного положення України в контексті європейських інтересів.

Про те, що «не Схід і не Захід є джерелом України», читаємо в праці Ю. Липи «Призначення України», у якій публіцист висунув ідею «одності будучини» нашого народу, обґрунтовував «відвічну вісь української землі і відвічну вісь українського духа». Ю. Липа протиставив ідеї великої Росії власну концепцію великої України з опертям нашої держави на чорноморський і середньоморський геополітичні простори [18, с. 238].

Балто-чорноморську доктрину, що стала основою балто-чорноморської геополітичної орієнтації України, розробляв С. Рудницький, якого ще називають батьком української геополітики. На його думку, до складу «балтійсько-понтійської» федерації мали б входити Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва, Білорусь та Україна. Така федерація сприяла б виживанню цих держав, стала б бар'єром проти експансії російського імперіалізму в Центральну та Західну Європу [36].

Згодом думки С. Рудницького про те, що географічний чинник завжди визначав геополітичну важливість України, дотримувався В. Кубійович. У дослідженні «Положення українських земель» він наголошував на тому, що положення України на перехресті великих шляхів, які проходили через її територію, приносило їй не раз багато користі, але ще більше лиха. Крім цього, В. Кубійович зробив передбачення, яке впродовж ХХ століття підтвердилося: «Доля і недоля багатьох, коли не всіх європейських великих держав теперішності, залежить від цього, якою стане політична доля України» [33, с. 378].

У міжвоєнний період в еміграції виходять праці, в яких також знайшла підтримку концепція С. Рудницького, таких авторів, як В. Садовський, В. Щербаківський, А. Кримський, Т. Зелінський, В. Тимошенко та ін.

Другий період історіографії досліджень проблеми зовнішньополітичної інтеграції країни пов'язаний із українськими державотворчими процесами 1918–1921 років та утвердженням радянської влади на території України в 1920-х роках. Цей період тривав до розпаду СРСР.

Період «українізації» 20-х років ХХ століття та його наслідки стали причиною творення нового розуміння прозахідної орієнтації України – на «психологічну Європу», яку запропонував Микола Хвильовий. Виступаючи у своїх памфлетах проти просвітянщини як символу провінційної обмеженості та проти «малоросійської відсталості», Микола Хвильовий порушував проблему незалежнення України від РСФСР та обстоював самостійність української духовності..

Суть геоцентричної концепції відображають погляди М. Міхновського [24], С. Бандери [2], П. Полтави [29].

Концепція Ю. Липи зазнає розширення та глибшого осмислення в публіциста та ідеолога націоналістичного руху 30-х років Я. Стецька, який, зважаючи на чинник психологічної спільності, стверджував, що Україна насамперед повинна зближуватися та співпрацювати з країнами середземноморського простору [39, с. 321].

Прихильником концепції України-Понтиди (самобутньої понтійської цивілізації, яка синтезує культурні й ментальні впливи трипільців, хетів, еллінів, іран-

ців-скитів, сарматів, кочівників тюрків, варягів-норманців) був також Є. Маланюк, про що читаємо в праці «Начерки культурного процесу» [23].

На думку І. Лисяка-Рудницького, Україна, «розташована між двома світами греко-візантійської й західної культур і законний член їх обох» [21, с. 9], завжди прагнула синтезувати ці дві традиції. Учений наголосив на європейськості країни, але зауважив, що в національно-культурному характері існують сильні «незахідні» елементи, зумовлені релігійним вибором князя Володимира Великого.

Натомість В. Липинський стверджував, що корені візантійського православ'я ближчі до коренів римських, на відміну від «удержавленого синодального православ'я всеросійського» [19, с. 66]. Він уважав, що лише за умов синтезу коренів візантійського православ'я та римських відбудеться українська нація.

Проте категорично проти такого синтезу виступав Ю. Вассиян, який був переконаним, що сила нації полягає саме у протилежному – у «перемозі того культурного дуалізму», про що читаємо в праці «Простір між Москвою і Візантією» (1972). Вплив на Україну з боку католицького Заходу і візантійського Сходу – саме таку проблему порушив Ю. Вассиян у праці «Простір між Москвою і Візантією» [6].

Оскільки зовнішньою політикою СРСР, як і будь-якими іншими державними сферами, займалася винятково Москва, то це визначало не лише зовнішньополітичну діяльність усіх республік, зокрема Української РСР, а й напрям наукових досліджень і розробок із вказаної проблематики. У цей період виходять праці І. Лещенка [17], Р. Симоненка [37], М. Швагуляка [41], у яких міжнародна історія подана відповідно до ідеологічної концепції, розробленої на рівні Москви, суть якої полягала у вибілюванні радянської політики, в зображенні Заходу агресивним та капіталістичним, а його послідовником і прислужником – український визвольний рух. Для цього періоду характерний комплекс периферійності [14, с. 326], який вдалося подолати лише наприкінці 80-х років ХХ століття завдяки значним ідеологічним і політичним змінам у СРСР.

У центрі зацікавлення дослідників і публіцистів 1980–1990-х років опинилися культура та національна тожсамість, думки про її стан та належне її місце. У дискурсі домінували нативістичні погляди, хоч і без виразної ворожості щодо чужих візирців. Як приклад може бути виступ О. Гончара на I Конгресі Міжнародної асоціації українців, де можна простежити сліди амбівалентної позиції щодо «європейського проекту української ідентичності» [9].

Перша на Заході спеціальна публікація з історії українсько-російських взаємин вийшла друком у 1992 році, її видав Канадський інститут українських студій. Це тематичний збірник статей та матеріалів «Історичні зустрічі України і Росії», який підготували П. Потічний, М. Раєфф, Я. Пеленський і Г. Жекулін. У праці відображено культурні, релігійні, політичні, економічні, демографічні аспекти українсько-російських відносин від часів Київської Русі до кінця існування СРСР.

Четвертий період історіографії розпочався 1991 року зі здобуттям незалежності України. Ця визначна подія спричинялася до хвилі нових об'єктивно незаангажованих досліджень у сфері міжнародних відносин й української журналістики.

Проблеми дослідження міжнародної історії порушив Р. Сирота [38]. Аналізуючи праці з цієї проблематики, він зауважив, що з 1991 року роль і місце України в неблоковій інтеграційній системі, яка почала формуватися з розпадом СРСР, вибір державою геополітичних стратегій та власної геополітичної орієнтації, вплив між-

народного чинника на українську політику стає предметом поточної політики, політологічних студій та суспільно-політичних дискусій.

У середині 90-х років відбувається певний прорив у дослідженні розвитку міжнародних відносин: західні вчені відводять провідну роль Україні. Саме тоді закладаються концептуальні основи розуміння нової геополітичної ролі України у світі та її значення для підтримки міжнародної стабільності. На ключовій ролі України в контексті підтримки міжнародної безпеки Європи наголосив американський аналітик польського походження З. Бжезінський, надавши Україні значення важливої фігури на великій шахівниці світопорядку [3].

Різним аспектам українсько-російських відносин у минулому та сучасному присвячена монографія В. Петровського «Українсько-російські взаємини в сучасній західній науковій літературі (1991–2001 рр.)». Він виокремив два періоди в дослідженні російсько-українських взаємин: початок 90-х років ХХ століття та середина 90-х років ХХ століття. Особливо В. Петровський акцентує на першому періоді, коли західні науковці (Я. Пеленський, І. Шевченко, Я. Ісаєвич, Ф. Сисин, О. Субтельний, Р. Шпорлюк, П. Магочі, Г. Грабович, С. Величенко, Б. Кравченко, а також Дж. Армстронг, Г. Торке, М. Раєфф, М. Хаген, М. Хемм, Д. Марплз, Г. Лібер та деякі інші автори) здійснили лише перші кроки до вивчення українсько-російських відносин в історичному та міжнародному контексті. Досліджуючи праці цих, а також інших західних учених, він наголосив, що жоден із політиків чи аналітиків, до якої б школи він не належав, не може заперечити, що Україна не є важливою складовою міжнародної політики.

З метою аналізу розуміння того, як Українську державу на початку ХХ століття сприймали і розглядали у міжнародному контексті, Р. Романюк зробив огляд провідних європейських періодичних видань у монографії «Українська державність в суспільно-політичній думці поч. ХХ ст.». Він простудіював європейську політичну думку в прикладному аспекті проблеми відродження української державності того часу. Взято до уваги матеріали таких видань, як «Staatsbürger Zeitung», «Weser Zeitung», «Deutsche Warschauer Zeitung», «Silesia», «Magdeburgerische Zeitung», «Kölnische Volkszeitung» та інших. Також подано аналіз праць про Україну О. Гетча «Росія. Пропедевтика на основі її історії з 1904 до 1912 року» (1913), А. Дж. Тойнбі «Нова Європа. Декілька есе з питань відбудови» (1915).

Заслугує на увагу наукова праця Л. Іванова «Україна між Сходом і Заходом: українська національна ідея в суспільно-політичній думці 50–60 рр. ХІХ ст.», в якій зазначену проблему розглянуто в контексті європейського суспільного розвитку взаємозв'язків і взаємовпливів, а також ідейних протистоянь між різними ідеологічними концепціями у діяльності таємних організацій та українських громад того часу [14].

Базові складники європейської парадигми політичної історії незалежної України за матеріалами західної преси проаналізував Р. Офіцинський у монографії «Політичний розвиток незалежної України (1991–2004) в аспекті європейської ідентичності (на матеріалах періодики Заходу)» [28].

Сучасні проблеми українського інформаційного простору та політичного дискурсу в контексті державотворчого процесу України стали основою дисертаційних досліджень О. Романчука «Історична публіцистика як складова системи державотворення та самоорганізації громадянського суспільства в Україні» [35], С. Онуфрив

«Політичний дискурс ЗМІ України у світовому інформаційному просторі» [26], Р. Офіцинського «Державотворчий процес в Україні 1991–2004 років (на матеріалах періодики Заходу)» [27]. Мовні засоби вираження концепту Європа, виокремлені зі загальнокультурного європейського контексту, українських науково-публіцистичних джерел, текстів сучасної преси, є предметом дослідження Я. Приходи [32].

Варто зазначити, що з 2000 року збільшується кількість дисертаційних досліджень, в яких порушено проблему геополітичного позиціонування України: О. Горбач «Доктрини зовнішньої політики: історія та сучасний розвиток» (2004), Д. Ключко «Геостратегічна дилема України: теоретико-методологічний аналіз та інституціональні рішення» (2005), Ж. Панченко «Геополітичне позиціонування України в процесах євроінтеграції» (2006), С. Стоєцький «Україна в зовнішній політиці Республіки Польща: євроатлантичний та європейський інтеграційний вимір» (2007) та ін.

Суспільно-політичні, громадянські, економічні та культурні події та процеси у внутрішньодержавному та міжнародному контекстах стають предметом уваги періодики. Це відображено у монографіях Н. Кулеші «Українська преса у Німеччині 1919–1945 рр.: формування та функціонування», І. Крупського «Національно-патріотична журналістика другої половини XIX – першої чверті XX ст.», у працях С. Костя «Західноукраїнська преса першої половини XX ст. у всеукраїнському контексті (засади діяльності, періодизація, структура, особливості функціонування)» та «Преса боротьби й ідеї (західноукраїнська публіцистика першої половини XX століття)». В останній праці зібрано публіцистику М. Грушевського, М. Драгоманова, митрополита Андрея Шептицького, Миколи Хвильового, С. Бандери, Д. Донцова, О. Теліги, Є. Маланюка та інших. Дослідник Т. Балда пише про те, що українські відносини з європейськими державами були в основі публіцистичних виступів таких знаних діячів публіцистів, як М. Шлемкевич, І. Лисяк-Рудницький, Р. Рахманний, Б. Кордюк, К. Митрович та інших [1]. Історіографічну цінність становлять дослідження М. Присяжного «Преса української еміграції у Німеччині: становлення, розвиток, тематична політика. 1945–1953 рр.» та «Візія України у публіцистиці української діаспори» [31].

Концепції зовнішньополітичних векторів в українській публіцистиці періоду державної незалежності досліджували, аналізували та створювали В. Богайчук, Є. Буравльов, Б. Гаврилишин, В. Горбулін, В. Лупацій, М. Михальченко, О. Пар, Ю. Шмаленко та інші.

У дисертації «Геополітичні пріоритети України в сучасному світі» Ю. Шмаленко стверджує, що Україна має кілька варіантів своєї зовнішньополітичної орієнтації. Перший, оптимальний – неприєднання України до будь-якого блоку, міжнародна співпраця на засадах двосторонніх відносин. Другий – інтеграція із західними країнами, а третій – створити блок із країнами Балтії та деякими державами Центральної Європи (так зване Балто-Чорноморське суспільство або Міжмор'є) [42, с. 51–52].

Натомість Є. Буравльов розглядає концепцію прагматизму. Він вважає, що найбільша політична загроза для України може виникнути, якщо вона не зможе подолати свою ситуацію геополітичного та геоекономічного «буфера» між Заходом і Сходом. Для подолання такої ситуації треба терміново виробити виважену, реалістичну та прагматичну політику у відносинах з Росією і Заходом, зокрема з НАТО та ЄС [5].

Політику багатовекторності, яку реалізовував Президент України Л. Кучма, розкритикував В. Богайчук у дослідженні «Проблеми вибору зовнішньополітичних

орієнтирів розвитку України у контексті її національної безпеки» [4]. На його думку, творці цієї багатовекторної концепції не спромоглися виробити та визначити зовнішньополітичні пріоритети в ній і не розробили на державному рівні концепцію національних інтересів, пов'язаних з багатовекторністю.

На історичних зовнішньополітичних пріоритетах держави, які визначають три головні вектори геостратегії акцентують А. Лотоцький та С. Трохимчук у книзі «Україна в світовому геополітичному просторі»: євразійський, європейський та південно-східний (Балкани, Візантія, Туреччина, країни Сходу). Кожного разу, коли Україна отримувала можливість жити власним життям, вона повинна була визначитися насамперед у цих напрямках: «з ким боротись, кому протистояти, а з ким укладати угоди й налагоджувати союзні відносини» [22, с. 24].

Харківський історик М. Лисенко в науковій статті «Україна у контексті сучасних геополітичних реалій: співтовариство з міжнародними організаціями» поділив «орієнтаційний аспект української геополітичної самоідентифікації» на три напрями: самостійницька орієнтація (не піддаватися впливу ні Сходу, ні Заходу, збереження постійного нейтралітету та позаблоковості, наслідування принципів політики П'ятої Республіки часів де Голя); прозахідна орієнтація (це продовження європейської традиції княжих часів); конфедеративне блокування з Росією (спорідненість історичного, соціально-економічного поступу тощо) [20].

Науковий огляд сучасних українських концепцій геополітичного позиціонування України зробив С. Лавріненко у статті «Україна в системі сучасних геополітичних координат: огляд вітчизняних концепцій» [16]. Учений проаналізував геополітичні погляди В. Дергачова, М. Дністрянського, Ф. Заставного, Р. Клочка, М. Паламарчука, О. Паламарчука, О. Шаблія та окреслив відмінності в оцінках геополітичного місця України та її впливу на динаміку сучасних світових процесів.

Окрему наукову цінність мають праці, в яких проаналізовано погляди провідних світових науковців щодо геополітичної ролі України. У цьому аспекті цікавими є дослідження С. Ярьоменка «Балто-Чорноморський простір як геополітична стикова зона: теоретичні аспекти», Д. Міхеля «Основні аспекти геополітичного положення України та її зовнішньополітичний вимір», О. Снігира «Україна у геополітичних концепціях Європейського Союзу: динаміка «об'єкт-суб'єкт» відносин», І. Казакуци «Інтеграційні вектори України – теоретичний аспект» та інших.

З огляду на вищепроаналізовані публіцистичні та наукові матеріали випливає, що сучасні науковці та публіцисти, спираючись на здобутки попередників, намагаються вивести нове бачення геополітичних констант, розв'язати проблему орієнтації України з позицій новітніх геополітичних змін та всепроникних, невідворотних геостратегічних процесів. Спільним у сучасних концепціях є те, що їх автори зважають на факт географічного чинника, який відіграв і відіграє до сьогодні надзвичайно важливу роль у зовнішньоінтеграційних перспективах держави; на економічний чинник – економічні можливості з огляду на наявність природно-енергетичних, інтелектуальних та робочих ресурсів; на чинник сучасних російсько-українських міждержавних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балда Т. Європейський вибір України крізь призму української та діаспорної публіцистики / Тарас Балда // Вісн. Львів. ун-ту. – 2009. – С. 64–72. – (Сер. Журналістика; вип. 32).
2. Бандера С. Перспективи української революції / Степан Бандера; за ред. Данила Чайковського; ост. ред. й упоряд. до друку Степана Ленкавського. – Мюнхен: Вид. Організації Українських Націоналістів, 1978.
3. Бжезінський З. Велика шахівниця: американська першість та її стратегічні імперативи / Збігнев Бжезінський; [пер. з англ. О. Фешовець]. – Львів; Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 223 с.
4. Богайчук В. Ж. Проблеми вибору зовнішньополітичних орієнтирів розвитку України у контексті національної безпеки / В. Ж. Богайчук // Політологічний вісник: [зб. наук. праць] / [редкол. В. П. Андрущенко [та ін.]]. – К.: Інтас, 2007. – Вип. 27. – С. 228–238.
5. Буравльов Є. П. Глобалізація: проблеми безпеки: [монографія] / Є. П. Буравльов. – К.: Інститут проблем національної безпеки, 2007. – 157 с.
6. Вассиян Ю. Простір між Москвою і Візантією / Ю. Вассиян // Твори: у 2 т. Т. 1.: Степовий Сфінкс: суспільно-філософські нариси / Ю. Вассиян. – Торонто: «ЄВ-ШАН-ЗІЛЛЯ», 1972. – С. 81–106.
7. Ганкевич М. Федерація чи самостійність / Микола Ганкевич // Вперед. – 1919. – 17 вересня.
8. Голоси європейської преси про українську справу / [Без автора] // Вістник Союзу визволення України. – 1914. – Ч. 1. – С. 5–6.
9. Гончар О. Час для єдності. Виступ на I-му Конгресі Міжнародної Асоціації Українців / Олесь Гончар // Літературна Україна. – 1990. – № 56.
10. Грушевський М. Якої ми хочемо автономії й федерації / Михайло Грушевський // Хто такі українці і чого вони хочуть / Михайло Грушевський. – К.: Т-во «Знання» України, 1991. – С. 121–133.
11. До громадської думки Європи / [Донцов Д., Дорошенко В., Меленевський М. та ін.] // Вістник Союзу визволення України. – 1914. – Ч. 1. – С. 2.
12. Донцов Д. Сучасне політичне положення нації і наші завдання (Реферат, виглошений на II Всеукраїнським студентським з'їзді в липні 1913 року у Львові) / Дмитро Донцов // Твори. Т. 1: Геополітичні та ідеологічні праці / Дмитро Донцов. – Львів: Кальварія, 2001. – С. 69–90.
13. Др. Донцов Д. Підстави нашої політики / Д. Донцов. – Відень: Видавництво Донцових, 1921. – 212 с.
14. Іванов Л. Г. Україна між Сходом і Заходом: українська національна ідея в суспільно-політичній думці 50–60-х рр. XIX ст.: [монографія] / Л. Г. Іванов. – К.: Дніпро, 2008. – 301, [2] с.
15. Кость С. А. Схід чи Захід (проблема історичної орієнтації)? / Степан Андрійович Кость // Західноукраїнська преса першої половини XX ст. у всеукраїнському контексті (засади діяльності, періодизація, структура, особливості функціонування): [монографія] / Степан Андрійович Кость. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – С. 261–273.

16. Лавріненко С. І. Україна в системі сучасних геополітичних координат: огляд вітчизняних концепцій / С. І. Лавріненко // *Історична пам'ять*. – 2014. – № 30–31. – С. 6–14.
17. Лещенко Л. О. Україна на міжнародній арені (1945–1949) / Леонід Овдійович Лещенко. – К.: Наукова думка, 1969. – 228 с.
18. Липа Ю. Призначення України / Юрій Липа. – Львів, 1992. – 270 с.
19. Липинський В. Релігія і церква в історії України / В'ячеслав Липинський. – К.: Рада, 1995. – 94 с.
20. Лисенко М. Україна у контексті сучасних геополітичних реалій: співробітництво з міжнародними організаціями / М. Лисенко // *Вісн. Міжнар. слов'ян. ун-ту*. – 2008. – Том XI. – С. 54–62. – (Сер. Соціологічні науки; № 2).
21. Лисяк-Рудницький І. Україна між Сходом і Заходом / І. Лисяк-Рудницький // *Історичні есе: в 2 т. Т. 1.* / І. Лисяк-Рудницький; [пер. з англ. М. Бадік, У. Гавришків, Я. Грицака, А. Дещиці, Г. Киван, Е. Панкеевої]. – К.: Основи, 1994. – С. 1–9.
22. Лотоцький А. Україна в світовому геополітичному просторі / Сергій Лотоцький, Степан Трохимчук. – Львів, 2002. – 192 с.
23. Маланюк Е. Начерки культурного процесу / Евген Маланюк // *Книга спостережень. Проза: у 2 т. Т. 1.* / Евген Маланюк. – Торонто: Гомін України, 1962. – С. 465–484. (Бібліотека Видавництва «Гомін України»; ч. 20).
24. Міхновський М. Самостійна Україна: програма Революційної Української Партії із 1900 року / Микола Міхновський ; вступ. слово Володимира Шаяна. – Лондон: Накладом Відділу Союзу Українців у Великій Британії у Вольвергемптоні, 1967. – 32 с. – (Визволення України; ч. 1).
25. Моцик О. Східне партнерство – додатковий шанс на зближення з ЄС / Олександр Моцик // *Дзеркало тижня*. – 2009. – № 15.
26. Онуфрив С. Політичний дискурс ЗМІ України у світовому інформаційному просторі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.08 «Журналістика» / Соломія Тарасівна Онуфрив. – К., 2005. – 20 с.
27. Офіцинський Р. А. Державотворчий процес в Україні 1991–2004 років (на матеріалах періодики Заходу): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / Роман Андрійович Офіцинський. – Ужгород, 2006. – 36 с.
28. Офіцинський Р. Політичний розвиток незалежної України (1991–2004) в аспекті європейської ідентичності (на матеріалах періодики Заходу): [монографія] / Роман Офіцинський. – К.: Інститут історії України Національної академії наук України. – Ужгород: Гражда, 2005. – 468 с.
29. Полтава П. Збірник підпільних писань / Петро Полтава. – Мюнхен: Український самостійник, 1959. – 302 с.
30. Потульницький В. А. Історія української політології (Концепції державності в українській, зарубіжній історико-політичній науці) / В. А. Потульницький. – К.: Либідь, 1992. – 232 с.
31. Присяжний М. Візія України в публіцистиці української діаспори [Електронний ресурс] / Михайло Присяжний. – Режим доступу: http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/Internet/PART-5_3.htm

32. Прихода Я. В. Концепт Європа в українській публіцистиці: когнітивно-лінгвістичний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.08 «Журналістика» / Я. В. Прихода. – Львів, 2005. – 16 с.
33. Професор Володимир Кубійович / [упоряд. О. Шаблій]. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 378 с.
34. Різун В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій / Володимир Різун // Світ соціальних комунікацій: [наук. журн.] / [гол. ред. О. М. Холод]. – К.: КиМУ, ДонНУ, 2011. – Т. 1. – С. 7–11.
35. Романчук О. Системний аналіз у журналістиці: [навч. посіб.] / Олег Романчук – Львів: Універсум, 2008. – 312 с.
36. Рудницький С. Чому ми хочемо самостійної України? / Степан Рудницький – Львів, 1994. – 416 с.
37. Симоненко Р. Г. Імперіалістична політика США щодо України у 1917–1918 рр. / Р. Г. Симоненко. – К., 1957.
38. Сирота Р. Студії з історії міжнародних відносин ХХ ст. / Роман Сирота // Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і прорахунки: [кол. моногр.] / [за ред. Леоніда Зашкільняка]. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – С. 325–349.
39. Стецько Я. Твори: у 2-х т. Т. 2. Українська визвольна концепція / Я. Стецько; ред. і вст. ст. В. Косика. – Мюнхен: Видано коштом ОУН й Укр. ін-ту політ. освіти, 1991. – 467 с.
40. Франко І. *Ukraina irredenta* / Іван Франко // Вибрані твори: у 3-х т. Т. 3: Літературознавство, публіцистика / [ред. колегія: Скотний В. та інші; упоряд. Баган О.]. – Дрогобич: Коло, 2004. – С. 378–379.
41. Швагуляк М. Н. Украина в экспансионистских планах германского фашизма (1933–1939 гг.) / М. Н. Швагуляк. – К.: Наукова думка, 1983. – 246 с.
42. Шмаленко Ю. І. Геополітичні пріоритети України в сучасному світі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.04 «Політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку» / Ю. І. Шмаленко. – Одеса, 2002. – 19 с.

GEOPOLITICAL STRATEGY OF UKRAINE AS A JOURNALISTIC SCIENCE PROBLEM: TO THE HISTORIOGRAPHY OF THE ISSUE

Maryan Lozynskyy, Oksana Hotsur

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chupryny str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: m_lozynskyj@lnu.edu.ua, o_hotsur@ukr.net*

The historiographical aspect of research of geopolitical strategy of Ukraine in the context of journalistic studies is analyzed. Periodization of historiography of studies on the review of chronology and multidimensional studies has been carried out. The emphasis is placed on the fact that modern scholars and journalists, relying on the achievements of their predecessors, are trying to bring a new vision of geopolitical constants, solve the problem of orientation of Ukraine from the standpoint of the latest geopolitical changes and all-pervading, inevitable geostrategic processes.

The historiography of the study of geopolitical strategy in the press has a certain length of staleness, worldview slices and conceptual dominant. All these aspects of historiography depend on the historical socio-political and state-building context. Consideration of the historiography and analysis of the source of the study shows that the publication in the press of a geostrategic problem occurs when certain active events, directed on the construction of the state, are caused by certain historical events.

In the thesis, for the first time the modern Ukrainian press has been researched in the context of defining geopolitical strategy of Ukraine. In the historical paradigm key provisions, preconditions of geopolitical strategy of Ukraine (political, economic, cultural) offered by the modern Ukrainian press have been disclosed.

On the basis of numerous Ukrainian and foreign works, it has been determined that four concepts of geopolitical orientation of Ukraine remain relevant in journalism: geocentric (self-sustaining), which borders on the concept of neutrality and non-alignment or regional leadership; pro-west; pro-Russian multi-vector concept; the concept «To Europe together with Russia».

Key words: historiography, scientific researches, journalism, geopolitical strategy.